Nº. 23. Donderdag 6 Juni 1912. 12de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje	f 2.—

Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424,* beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

Inhoud van dit nummer.

Het rapport der Grondwets-commissie en de koloniën.

De verwachtingen van hetgeen het nu verschenen rapport, der in Maart 1910 ingestelde Staatscommissie, voor de koloniën zou voorstellen, kunnen zeer uiteenloopend geweest zijn.

Het verst gingen zij, die de hoop koesterden de mogelijkheid geopend te zien om Indische vertegenwoordigers een plaats te laten innemen in de Nederlandsche volksvertegenwoordiging, hetzij door uitbreiding van het aantal afgevaardigden met een bepaald aantal, in de koloniën gekozenen, hetzij door een college, door kiezers in Indië aan te wijzen, dat in de Kamer slechts invloed zou uitoefenen bij de behandeling van koloniale kwestiën.

Daarna kwamen zij die de Kroon, voor zaken van wetgeving en financiëel beheer de koloniën betreffende door een adviseerenden Raad zouden willen laten terzijde staan (in den trant van den Raad van State).

Dan volgden zij, die hoopten eenige twist- of geschilpunten, welke bij of door den thans geldenden tekst bestaan, opgelost te krijgen.

Ten slotte waren er wenschen uitgesproken voor redactie-wijzigingen van geheel formeelen aard.

Al was door voorstanders van een vertegenwoordiging van de koloniën in het parlement de trom niet luide geroerd, toch was over hun denkbeeld genoeg geschreven *) om niet te kunnen verwachten dat door deze Staatscommissie er geen notitie van genomen zou worden. Deze commissie toch was geboren uit den drang tot wijziging van de kiesrechtparagrafen in de Grondwet. Zij had hierbij niet alleen aandacht te geven aan datgeen, wat dadelijk rijp voor oogsten is, maar ook voor de volgende 30 à 40 jaar de bakens uit te zetten. Bij deze opdracht was het n e g e e r e n van de kwestie, of voor die reeks van jaren de m o g e l ij k h e i d eener vertegenwoordiging der koloniën, in den een of anderen vorm, op het Binnenhof onvoorwaardelijk moet worden uitgesloten, niet te billijken. Toch heeft de Staatscommissie zich op het standpunt geplaatst, dat deze kwestie voor haar niet bestaat. Gold het een ander onderwerp, dan kon men nog denken dat het wel bij de beraadslagingen aan de orde is geweest, ook zonder dat er iets van in het rapport terug te vinden is, aangezien van negatieve uitkomsten geen motivee-ring wordt gegeven; maar juist voor het kiesrecht en voor de troonopvolging is in dit opzicht uitzondering gemaakt.

De voorstanders van een rechtstreekschen invloed van door Indië gekozen vertegenwoordigers in de Nederlandsche volksvertegenwoordiging zullen hun troost moeten zoeken in de omstandigheid, dat de Staatscommissie het voor de geheele kiesrechtregeling niet verder eens is kunnen worden, dan voor een terugwerpen aan de Regeering van de ontvangen opdracht, haar beslissing toch luidt: „zij hoopt, dat de Regeering erin moge slagen, voor het moeilijke vraagstuk de aan 's lands welzijn meest bevorderlijke oplossing te vinden." Dit zal zij ook wel hopen voor de koloniën, al heeft zij vergeten het te zeggen!

Even zij nog aangestipt, dat hier niet sprake is van een vertegenwoordiging i n Indië, die in de kolonie zelf medezegging zou krijgen in het algemeen bestuur. Dit is iets geheel anders en blijft buiten bemoeienis der Grondwet; 't een kan n a a s t en m e t het ander reden van bestaan hebben.

Zij die voorstanders zijn van een Kolonialen Raad, in den trant van den Raad van State, geven daarmede eigenlijk uiting aan hetzelfde gevoel van onbevredigdheid met de tegenwoordige wijze van behandeling der koloniale vraagstukken, door de wetgevende-, de uitvoerende- en de hoogste controleerende macht in den Staat, als zij, die om een vertegenwoordiging in het Parlement vragen. Bij de behandeling is geen waarborg van voldoende kennis, van voldoend verantwoordelijkheidsgevoel, van speciale roeping om voor de belangen van Indië op te komen, terwijl tevens de Staten-Generaal zich met vele koloniale werkzaamheden hebben in te laten, die hun beter uit de hand te nemen waren.

De voorstellen der Grondwetscommissie zwijgen ook over het openen van de m o g e l ij k h e i d om zoodanigen raad in het leven te roepen. Wellicht is er over gesproken, maar het resultaat moet dan negatief geweest zijn. Daar de instelling van een dergelijken raad niet tot stand kan komen buiten de Grondwet om, schijnt ook dit denkbeeld voor de eerste helft van de twintigste eeuw al vast buiten toepassing gesloten te moeten worden.

De Staatscomm. heeft daarentegen wel een oplossing gezocht voor eenige der boven bedoelde twist- of geschilpunten.

Een der voornaamste ervan ligt al in 't eerste artikel der Grondwet. Waar dit thans zegt: „Het Koninkrijk der Nederlanden omvat het grondgebied in Europa, benevens de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen", verdringen zich meerdere vragen. Wijst die redactie op een als gelijken naast elkander staan, van het grondgebied in Europa en de koloniën, in het Koningrijk? Wil zij, hetgeen uit de oorspronkelijke regeeringstoelichting is te halen, de gelijkstelling van moederland en kolonie juist uitsluiten? Doelt zij op de financiëele en staatkundige verhouding van de rechtsgemeenschappen onderling? Of wil zij niet anders dan een aardrijkskundige aanwijzing zijn?

Reeds de Staatscommissie van 1905 koos stelling voor deze laatste opvatting en gaf als oplossing de lezing: „Het Koningr. der Nederl. omvat het grondgebied in Europa en dat in andere werelddeelen". Hiermede heeft de nieuwe commissie blijkbaar weer geen vrede gehad. 't Schijnt niet zoo gemakkelijk te zijn in grondwettaal uit te drukken wat men bedoelt! Zij stelt nu deze, zeker niet sierlijke, omschrijving voor: „Het grondgebied van het Koninkr. der Nederl. omvat het grondgeb. in Europa en dat van de koloniën". Of hiermede nu de puzzle opgelost zal zijn? Een grondgebied dat „omvat" zou mij al dadelijk niet bevallen. In elk geval is de stelling nu uitgesproken: de strekking van art. 1 is en moet voortaan geen andere zijn dan een geographische aanwijzing. Hierover zal te spreken en te concludeeren zijn. Dit zal overigens, na aanneming van de wet-De Waal Malefijt, die de bedoeling heeft „te stipuleeren, dat Indië is 'n rechtspersoon met eigen middelen, gescheiden van het moederland, zoodat lasten en baten van beide niet mogen worden vermengd", wel niet meer tot diepgaande verschillen aanleiding geven.

Een andere vraag is voor art. 5 opgeworpen. Dit luidt thans: „Ieder Nederlander is tot elke landsbediening benoembaar. Geen vreemdeling is hiertoe benoembaar dan volgens bepalingen der wet." Het blijkt niet of hier ook gedoeld is op bedieningen in de koloniën.

Art. 6 laat daarop volgen: „De wet verklaart wie Nederlanders en wie ingezetenen zijn. Een vreemdeling wordt niet dan door eene wet genaturaliseerd." Zooals deze redactiën luiden, is voor het benoembaar stellen van die ingezetenen van Nederl.-Indië, welke volgens het Regeerings-reglement als Inlanders en met dezen gelijkgestelden worden beschouwd, tot een landsbediening een wet noodig, zij toch zijn volgens de wet op het Nederlanderschap geen Nederlanders.

De commissiën van 1905 en '10 zijn het erover eens, dat de bepaling: „ieder Nederl. is tot elke landsbediening benoembaar", gerust kan vervallen. Ook stemmen zij hierin overeen, dat het e e r s t de onderscheiding: wie Nederlander is, wie niet, in een art. te behandelen is, zoodat art. 6 vóór art. 5 moet komen, en geven zij zoor 't eerste dezen tekst: „De wet verklaart wie Nederlanders, wie Nederl. onderdanen en wie ingezetenen zijn." Maar voor 'tgeen verder behouden behoort te blijven, wijken de voorstellen nog al van elkander af. De comm. 1905 wilde lezen: „De wet regelt de benoembaarheid van andere dan Nederlanders tot bedieningen door 't Rijksgezag opgedragen." Die van 1910 stelt voor: „Openbare ambten of bedieningen, waarvoor de benoeming door het rijksgezag geschiedt, mogen, behoudens de uitzonderingen door de wet aan te wijzen, alleen door Nederlanders worden bekleed." Naar het mij voorkomt is dit standpunt voor de toekomst, die de Grondwet te regelen heeft, te bekrompen. Behalve Nederlanders, zullen ook alle Nederl. onderdanen als b e n o e m b a a r erkend moeten worden. Mocht men dit niet willen toegeven, dan komt mij de redactie van 1905 — behoudens inlassching van openbare ambten — gelukkiger gekozen voor, dan die van 1910/12. Beide laten den wetgever de gelegenheid om ook Nederl. onderdanen, die geen Nederl. zijn, benoembaar te maken, maar 1905 doet dit als gewone wettelijke regeling, het nieuwe voorstel drukt uit, dat dit eigenlijk iets zal zijn buiten het gewoon aannemelijke, het zou grondwettelijk als uitzonde-

*) Zoo onlangs weer door J. S. van Braam: „Wat eerst: eene vertegenwoordigende Kamer in Indië of Indische zetels in het Nederlandsche Parlement?" in de *Vragen des Tijds* van April '12.

ring gekenschetst worden. Dit is niet hartelijk, niet vriendelijk, te minder nu veel Inlanders in Nederl. bekwaamheden komen opdoen, die hen ook in het moederland naar een plaats kunnen doen medeDingen, en nu de voorgestelde tekst twijfel laat bestaan, of hij mede doelt op koloniale ambten en bedieningen, waarvoor de benoeming door het rijksgezag geschiedt.

Volgens het tweede lid van het nu geldend art. 59 mogen verdragen, die wijziging van het grondgebied van den Staat inhouden door den Koning niet bekrachtigd worden, dan na door de Staten-Gener. te zijn goedgekeurd. Zooals men weet, heeft de Gouverneur-Generaal de bevoegdheid vrede- en andere verdragen met Indische vorsten en volken te sluiten met inachtneming van de bevelen des Konings. Voor die verdragen is — art. 44 Reg. Regl. — de goedkeuring der Staten-Generaal niet noodig, de inhoud wordt hun slechts medegedeeld. Er ligt voor de vraag, wanneer is voor in Indië gesloten verdragen goedkeuring noodig, wanneer kan met mededeeling volstaan worden? een onderscheiding in het geval of er wèl dan niet wijziging van grondgebied van den Staat mee gemoeid gaat. Nu stellen de vorige en de nieuwe Staatscommissie voor juist die onderscheiding weg te laten en goedkeuring te vergen voor alle door den Koning gesloten tractaten. Het is waar, in 't vóórafgaande lid van art. 59 wordt gesproken van „met vreemde mogendheden", 't is misschien de bedoeling, dat het tweede lid ook alleen op vreemde mogendheden doelt en niet voor door den Gouv. Gen. met Inl. vorsten en volken te sluiten verdragen behoort te gelden, maar stellig uitgedrukt is dit niet. Is de bedoeling voor alle verdragen goedkeuring van de Staten-Generaal te eischen, dan zou dit een noodzakelijke wijziging van het Reg.-Regl. insluiten.

Heb ik hiermede de voornaamste punten van geschil of verschil aangegeven, waarvoor de Grondwetscomm. een oplossing aanbiedt, mij rest nog even te wijzen op de vormwijzigingen zonder diepe beteekenis. Bij hetgeen boven over het voorgestelde art. 1 gezegd werd, kan al opgevallen zijn, dat de lange omschrijving „koloniën en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen," die haar practische en theoretische waarde verloren heeft, bekort is tot „koloniën". Tot deze wijzigingen reken ik ook omzettingen van art. 61—63, voor de regelingsbevoegdheid van den Koning over de koloniën, al is met het nieuw voorgestelde art. 63 ook wat meer geschied dan een loutere omzetting.

Alles samenvattend, opent het voorstel der Staatscomm. geen nieuw perspectief voor onze koloniën, tenzij in de onderwijs-paragraaf ook voor Indië een aanwijzing gelegen is, welke dan alleen hen kan verheugen, die gaarne de plaats van het openbaar onderwijs ingenomen zullen zien door de bijz. school.

G. N.

Koloniale Tentoonstelling te Semarang in 1913.

Ter bekendmaking ontvingen wij een boekje, bevattende statuten, indeeling enz. van het Hoofdbestuur der Vereen. Tentoonstelling te Semarang van 1913, dat volgens artikel 21 harer Statuten bestaat uit: Voorzitter: H. C. A. G. de Vogel; Vice-Voorzitter: Mr. A. W. Hartman; Secretaris: A. E. Simon Thomas; Thesaurier: J. L. van Houten; Directeur-Generaal: F. K. J. Beukema Toe Water; Algemeen Voorzitter der Jury's: Mr. A. H. Klein; Leden: D. C. Buurman, A. C. Ballingal en J. C. H. Swaving.

In een voorwoord wordt gezegd:

„Het vertrouwen in een uitgebreide deelname aan deze Algemeene Koloniale Tentoonstelling, het vertrouwen dus in haar welslagen, is gerechtvaardigd.

De kolonie is in de laatste tien jaren een phase van ongewone bloei ingetreden.

De Europeesche cultures en de mijnbouw hebben zich boven elke verwachting uitgebreid en hiermee samen gingen een grootere intensiviteit bij den aanplant en de verwerking van 't product. Deze krachtiger ontginning der kolonie brachten export en import binnen weinige jaren tot een ongekende hoogte en speciaal de machine-industrie is door dit ontwikkelingsproces van een bijzondere beteekenis voor de kolonie geworden.

De toegenomen export van koloniale producten bracht de noodzakelijkheid mede van een sneller en beter georganiseerd verkeer. Het spoorwegnet op Java ontwikkelt zich thans krachtig en staat voor nimmer vermoede vooruitzichten; de havens van Tandjong-Priok, Semarang, Soerabaja, Makassar moesten alle aanzienlijk worden vergroot.

De import onderging natuurlijk een gunstigen invloed van den toegenomen kapitaalrijkdom der kolonie en van haar stijgend zielental.

Een sterk wassende en in vele lagen koopkrachtiger Inlandsche bevolking, welke onder steeds dichter bereik van het geldverkeer komt; een stijgende vraag naar machinale werk- en drijfkracht voor de hooger ontwikkelde Europeesche cultures; de uitzetting en differentiëering der behoeften van eene toenemende Europeesche bevolking, al oeze factoren voerden niet alleen den import omhoog, maar openden ook in de kolonie zelve nieuwe gebieden van werkzaamheid met een grootere vraag naar werkkrachten en dus nieuwe vestiging in de kolonie als gunstige gevolgen.

Deze opbloei heeft ook geleid tot uitbreiding onzer internationale en interkoloniale handelsbetrekkingen en mede door de vestiging van groote vreemde kapitalen, heeft Ned.-Indië in het Oost-Aziatische handelsverkeer een grootere beteekenis gekregen.

De snelle ontwikkeling van Indië, de bijtrekking van vele gebieden der Buitenbezittingen onder het directe Nederlandsche gezag noodzaakten ook tot

FEUILLETON.

Grootvorst Boris van Rusland op de bouwvallen van den Boroboedoer en van de Parambanan-vlakte.

Grootvorst Boris van Rusland zou onze hofstad bezoeken, om den Boroboedoer te zien, en aangezien de ambtelijke kenner van dien bouwval, de heer Van Erp, na het volbrengen van zijn taak, voorzoover de middelen dat toelieten, van hier naar Europa was vertrokken, vroeg men mij of ik Zijn Keizerlijke Hoogheid daarheen zou willen volgen.

„Jawel" — antwoordde ik den resident, toen die mij erover kwam spreken, „maar op één voorwaarde, namelijk dat ik in het wit mag heengaan zooals ik nu ben."

Resident Liefrinck meende, dat dit wel zou worden toegestaan, en ik had goede redenen om dat te verlangen.

Toen ik jaren vroeger een andere koninklijke hoogheid, prins Adalbert van Pruisen, en wederom later den koninklijken duca degli Abruzzi naar die bouwvallen bracht deed ik dat in een „gekleed" zwart pak. Hoe kon dat anders? Wanneer men den avond te voren aan zulk een prins voorgesteld is, kan men misschien verlof vragen den volgenden morgen in een reispak te verschijnen. Maar prins Adalbert werd 's morgens in optima forma aan het station ontvangen, waar de rijtuigen gereed stonden om hem met zijn gevolg en mij naar de Progo-vallei te brengen, wat een rit is van 3½ uur. Ik had toen niet in het wit kunnen komen. Maatschappelijke vormen hebben ook eenig recht van bestaan.

En 3 uren later stonden we vóór de reuzenbeelden in den tjandi Mendoet. 't Regende toen nog niet.

Een half uur later werden we in de pasanggraham op den Boroboedoer-heuvel ontvangen door den opzichter Olbertz, in gekleede jas, met het ijzeren kruis op de borst, dat hij te Gravelotte had verdiend en hem door 's prinsen grootvader als kroonprins overhandigd was.

Gedurende de reis had ik dit den prins verteld, die, toen hij na mij uit den wagen stapte, hem hartelijk de hand drukte. Zie, dat zijn treffende voorvallen, die men niet licht vergeet!

„Wollen kaiserliche Hoheit erst speisen oder gleich nach oben?" vroeg ik.

„Erst speisen", luidde het antwoord, en, in afwachting van het goede, dat de keuken ons schaffen zou, genoten wij het overweldigende gezicht op den ontzaglijken bouwval.

't Regende nog niet, maar de lucht was erg betrokken.

't Speet den prins, dat we geen echt Indische rijsttafel kregen, maar een Europeesche disch was telegrafisch besteld. En die was goed en smaakte best. En...... „als het buiten woedt, is het binnen zoet", zegt een oud spreekwoord, en dat ondervonden wij toen de regen viel. En die bleef vallen en wij konden niet wachten totdat het batara Indra zou behagen de regenwolken te verdrijven.

Met groote Javaansche pajoengs in de eene hand klommen we de hooge steile trappen der Noordzijde van den bouwval op naar het eerste, ook van buiten omsloten, terras, en we hadden dien zes-endertig-hoekigen omgang nog niet geheel rondgeloopen, toen de jeugdige zoon van keizer Wilhelm een anderen opgang naar hooger gewesten insloeg en ik hem tot op de kruin van den hoogen middendagob, den eenigen waren stoepa in ons Indië, te volgen had.

een uitbreiding der bestuursbemoeienis, met handel en cultures eenerzijds, met de Europeesche- en Inlandsche samenleving anderzijds. De uitwerking hiervan was ontwikkeling van nieuw leven en van nieuwe krachten in de kolonie, ook op maatschappelijk gebied. Onderwijs, Irrigatie, Decentralisatie, Hygiëne, Agrarische- en TechnischeWetenschappen).

De resultaten van den vooruitgang van Nederl.-Indië in de laatste jaren, mogen blijken door de volgende uitvoer- en invoercijfers over de jaren 1900—1910.".

Algemeene invoer aan goederen:
1900 *f* 183.000.000
1910 „ 325.000.000

Algemeene uitvoer aan goederen:
1900 *f* 437.000.000
1910 „ 251.000.000

Dat is een vermeerdering voor den invoer van *f* 142,000.000 of ruim 77 % en voor den uitvoer van *f* 194.000.000 of ruim 75 %.

Te Semarangsche Tentoonstelling beoogt nu, om van dezen merkwaardigen opbloei een overzicht te geven. Zij wil in ruime mate de gelegenheid openen om in aanschouwing te brengen hetgeen op elk gebied van koloniale werkzaamheid door Indië bereikt is en nog bereikt kan worden. Zij wil Koloniaal Beheer, Landbouw, Handel, Nijverheid en Verkeer in alle voorname vertakkingen omvatten. Indië zal dan met hetgeen werd bereikt in menig opzicht andere kolonies tot voorbeeld kunnen zijn, maar ook zal Indië op de Semarangsche Tentoonstelling tot vergelijken met elders bereikte resultaten in staat moeten zijn om uit de nieuwste vindingen van wetenschap en praktijk richting te kunnen kiezen voor een verdere ontwikkeling.

Mogen allen, die van de beteekenis van een dergelijke tentoonstelling voor de kolonie overtuigd zijn tot haar welslagen willen medewerken. Dan zal Indië op de schoonste en vruchtbaarste wijze herdenken het 100-jarig feest van de herwinning van Nederland's onafhankelijkheid."

Van harte wenschen wij het bestuur alle mogelijke succes toe met haar zoo loffelijk streven.

Uit de O.-I. Mail.

Ziekten in de residentie Soerabaja. Het Soerab. Handelsblad van 4 Mei j.l. schrijft:

Niet zoozeer in de hoofdplaats als wel daarbuiten woedt de cholera nog vrij hevig. De geneeskundige dienst heeft evenwel door vaccinatie op groote schaal het aantal choleragevallen aanmerkelijk doen terugloopen.

In de afdeeling Djombang kwamen gedurende de laatste 14 dagen 75 gevallen van cholera voor, waarvan 75 met doodelijken afloop. In de afdeeling Modjokerto kwamen er 49 voor, waarvan er 20 overleden. In de afdeeling Sidoardjo kwamen van den 31en Maart tot ultimo April 118 gevallen der gevreesde ziekte voor, met 97 sterfgevallen.

Gedurende de laatste twee weken kwamen te Soerabaja 47 gevallen van pokken voor, waarvan 28 met doodelijken afloop.

Defensie-wezen. Geleidelijk wordt het een en ander bekend over de samenstelling der Staatscomm. betreffende de verdediging van N.-Indië. Blijkbaar zal zij uit twee deelen bestaan; een eigenlijk voor de defensiekwestie, onder den minister van marine; het ander meer voor het administratieve vraagstuk onder den minister van koloniën, terwijl de minister president als algemeen voorzitter de hamer zal voeren. De dagbladen hebben ons ook reeds namen gegeven van uit Indië ontboden leger-, vloot- en administratieve autoriteiten, maar wie de uitverkorenen in Nederland zullen zijn, hierover is nog niets uitgelekt.

Een enquete naar den levensstandaard. In zijn Zaterdagsch overzicht der laatste week van April j.l., betoogt de heer Van Geuns in Het Soer. Handelsblad de wenschelijkheid van een enquête naar de oorzaken van de stijging van den levensstandaard, en naar de middelen om deze, althans gedeeltelijk, weg te nemen.

De regeering moet zoeken naar de middelen om den duurtestroom te keeren, zoo meent de heer v. Geuns.

Die middelen zullen in hoofdzaak indirect zijn.

„De woningquaestie is zeker een der belangrijkste. De regeering moet zich doordringen van de waarheid, dat het particulier initiatief te kort schiet om aan de behoefte aan woningen te voldoen. Meer dan tot nu toe moet zij zelf doen bouwen of wel bouwcredieten verschaffen. Zij zal zich in verbinding kunnen stellen met particuliere bouwmaatschappijen — een in het Westen vaak geziene handreiking ter oplossing van het woningvraagstuk, speciaal met betrekking tot de smalle gemeente — ten behoeve van haar dienaren."

En verder:

„Wat de levensmiddelen, zooals vleesch, gevogelte eieren etc. betreft, ook de voortbrenging hiervan kan verbeterd worden. Reeds wordt in deze richting iets gedaan — verbetering van den veestapel op Madoera; aanmoediging van de kippenfokkerij. Doch er zit nog geen systeem in en alles kan op grooter schaal geschieden. Pogingen als in Suriname, waar men het — zooals in het Suriname-verslag te lezen staat — met een staatskippenfokkerij heeft geprobeerd, leiden niet tot het doel. Beter is het, dat het individueele initiatief wordt aangemoedigd."

Over den vorm der enquête schrijft de heer v. Geuns:

„Op welke wijze de enquête dient te worden ingesteld, is een quaestie, die vermoedelijk verschil van meening zal uitlokken. Mij komt het niet wenschelijk voor, dat men door middel van een circulaire aan plaatselijke autoriteiten aan de benoodigde wetenschap tracht te komen. Beter dunkt mij de aanwijzing van een ervaren persoon, die, al reizende door den archipel, gegevens bijeengaart."

Een bodemcongres. In 1915 zal dit congres worden gehouden, waar staat nog niet vast.

Twee hoofdbeginselen staan op den voorgrond:

Het congres zal bestemd zijn voor planters in het bijzonder, voor alle andere menschen van de practijk in het algemeen.

Buiten bespreking blijven zooveel mogelijk onderwerpen betreffende de techniek van analyses en verwerking van gegevens, zoomede zuiver wetenschappelijk werk der betrokken inleiders, die op hun

---

Voor het bezichtigen van de overrijke beeldwerken en toelichten van dat, wat daarvan toen reeds verklaard was, ontbrak de tijd: en we klommen weder naar beneden, zooals we naar boven waren gegaan, maar veel minder droog, en de regen hield aan, en toen we tegen zonsondergang in het hotel Mataram terug waren, was mijn gekleed zwart pak ontoonbaar geworden, ondanks de bijna geheel gesloten lederen tentzeilen, waarbinnen we toch hadden te ademen.

Dat nooit weer! dacht ik.

Maar toen we later met den hertog van de Abruzzen eerst in gala een avondbezoek aan den Sultan gebracht hadden, waar ik onder of na de door gamelan-muziek begeleide kratondansen geen gelegenheid gevonden had om den hoogen gast over iets zoo banaals als een reistoilet te spreken, reed ik 's morgens weder in mijn gekleed zwart pak met den prins naar de bouwvallen, onder den gloed van den tropischen zon. Voor regen hadden we toen niet te vreezen, maar van droog blijven was evenmin spraak. Want toen we 's middags, na een paar uren op de mildelijk door de zon verhitte steenen rondgeklommen te hebben, aan de pasanggrahan-tafel zaten, was ik zonder regen, door en door nat geworden en kon ik, toen we 's avonds te huis waren gekomen, niet er aan denken om in dat pak naar de residentie te rijden en er aan het gezellig diner deel te nemen.

Had ik recht gehad een voorwaarde te noemen? 's Avonds schreef de resident mij dat de grootvorst streng incognito reizend, liefst zonder ambtelijk of ander geleide den Boroboedoer vluchtig wilde bezoeken. Ik was dus vrij en wandelde 's morgens in het gezonde wit tegen half zeven stadwaarts, waar de resident mij weer tegemoet kwam rijden, om mij te zeggen, dat de grootvorst hem telefonisch had doen weten, dat hij mijn geleide gaarne zou aannemen.

„Ik was al bang", meende de resident — „dat ik u niet meer te huis ou vinden. Kunt u meegaan?"

„Jawel, resident, zóó als ik hier ben."

We reden naar de residentie en ik van daar met den assistent-resident Hunger naar het hotel Toegoe, waar hij, die den grootvorst den vorigen avond al ontmoet had, mij aan hem en aan de heeren van zijn gevolg voorstelde. Hij had als ambtenaar, en dus als vertegenwoordiger van de regeering, gaarne de reis medegemaakt, maar dat verviel nu.

Nog vóór 7 uur reden wij in twee krachtwagens af, de grootvorst met den Duitschen- tevens Russischen vice-consul en mij in een kleiner automobiel en het gevolg in een grooter achter ons.

Gelukkig spraken wij Duitsch.

Binnen het uur waren wij bij den tjandi Mendoet en zag de op dat gebied niet geheel onbekende Russische Grootvorst de merkwaardige reuzenbeelden van den predikenden Boeddha en de beide

beurt wel wetenschappelijk gevormde menschen zijn. Dergelijke streng wetenschappelijke onderwerpen behooren behandeld te worden op conferenties van proefstationpersoneel, zoodat de heer Lovink dit in zijn groot program bedoelt.

De basis van elk congres wordt gevormd door de talrijke gegevens, ontleend aan de practijk en vergaard door mannen van de practijk. Goed gesorteerde ervaring zij dus de leus. Op een bodem-congres kan dan ook elk bezoeker zich beschouwen als iemand, die ook zijn steentje heeft aangedragen.

Waaraan heeft de landbouw behoefte op het gebied van grond, water en lucht?

I. Aan alles wat kan bijdragen tot een juiste keuze der cultuur-gewassen;

II. Aan juiste ontginningsinzichten;

III. Aan alles wat men doen moet om de cultuur zoo goed mogelijk, zoo productief mogelijk, te houden, door grondbewerking en aanvulling der voedingsstoffen.

Dan moet gevraagd worden:

Welke eischen stellen verschillende gewassen wat betreft grond, water, lucht en klimaat?

Hoe komt men ten deze aan juiste inzichten?

Door verzamelen en door onderzoek van gegevens van ambtelijke zijde, doch s n e l l e r door vrijwillige particuliere medewerking, bijv. door het verstrekken aan hen, met deze werkzaamheden belast van a. een kaart der onderneming waarop aangegeven wordt: 1. welke grondsoorten naar eigen inzicht en ervaring op de onderneming worden gevonden — ieder soort met afzonderlijke kleur; 2. van welke soorten ingezonden monsters de typen zijn en waar op de kaart genomen; 3. de bestaande cultures; de bevloeiings-toestanden; en 4. de klimatologische gebieden.

b. een eigen beoordeeling der grondsoorten naar vruchtbaarheid in het algemeen en in het bijzonder voor speciale cultures. Voorts als toelichting: monsters en profielen. Dan ter toesing van de pas bedoelde beoordeeling, eene aanduiding van den stand der gewassen op de verschillende grondsoorten, welke flora — onder het onkruid — voorkomen, hydrologische bijzonderheden, regenval enz., enz.

Al dergelijke gegevens zullen, zoo stellen de ontwerpers zich voor, de stof leveren voor de eerste serie voordrachten. De planters kunnen zich alvast gaan oefenen om straks in 1915 een goed figuur te kunnen maken als aandragers van bouwstoffen.

Bijtijds. Nog juist voor het vertrek van de „Carpentier" kon de politie 45 clandestiene koelies voor Singapore van boord halen.

Naar hun land terug. Van Soerabaja kwamen weer 30 Chineezen aan, die per s.s. „Tjikini" naar China zullen worden teruggezonden.

Pedjongkoran. Het land Pedjongkoran te Priok, waar het Gouvernement voor de uitbreiding der havenwerken 60 mille voor bood, gaat nu voor 80 mille over aan een Chineesche kongsie, die het bestemt voor klappercultuur, zoo deelt D e J a v a B o d e van 6 Mei j.l. mede.

Een toe te juichen maatregel. Onder dit opschrift deelt de D e J a v a - B o d e mede:

„Herhaaldelijk is gebleken, dat de taak van de voorzitters der gemeenteraden te Batavia, Semarang en Soerabaja, tevens hoofden van plaatselijk bestuur voor hen te zwaar was.

Met het oog daarop heeft de Regeering besloten fondsen te hunner beschikking te stellen, met behulp waarvan zij zich in hunne functie van ass.-resident door de noodige werkkrachten kunnen doen bijstaan.

Naar verwacht wordt, zal hierdoor hun taak reeds aanmerkelijk kunnen worden verlicht.

Andere maatregelen van soortgelijke strekking zijn nog in overweging.

Lijn Tjikampek—Cheribon. Het bezoek van Zijn Exc. den Gouverneur-Generaal aan de nieuwe spoorlijn Tjikampek—Cheribon was vastgesteld op 31 Mei. De nieuwe lijn zou 3 Juni voor het publiek worden geopend. De extra-trein voor de genoodigden vertrok 31 Mei te 6 uur 54 van Weltevreden en kwam te 11 uur 6 te Cheribon aan. De terugreis werd aanvaard te 1 uur 44, zoodat de gasten te 5 uur 56 te Weltevreden terug waren.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Al is het ook wat laat, toch willen wij niet verzuimen hier even de aandacht te vestigen op de lezing door M r. F o c k, oud-gouverneur van Suriname, over die kolonie gehouden in een vergadering belegd door den raad van het Koloniaal Museum te Haarlem op 25 Mei j.l.

Nieuwe gezichtspunten zijn daarbij niet geopend. Integendeel, tal van gemeenplaatsen zijn voor de zooveelste maal herhaald.

„Men moet de Surinaamsche bevolking leeren dat werken geen schande, doch een deugd is."

Men zou geneigd zijn te vragen: waar heeft Mr. Fock toch de menschen ontmoet, die werken als een schande beschouwen? Er wordt niet gesproken van uitzonderingen, van menschen, die weinig werken, omdat de behoeften gering zijn, maar van de „Surinaamsche bevolking".

„Alle tegenslag wordt aan het gouvernement geweten en dat gouvernement, heet het, heeft dan ook maar te betalen. Dit denkbeeld is er alleen uit te krijgen door goed onderwijs."

Welk onderwijs zou men willen vragen. Een soort university extension met staathuishoudkunde als voornaamste vak van behandeling? En zou dan de leeraar er ook op moeten wijzen dat menige tegenslag i n d e r d a a d aan het gouvernement moet worden geweten?

„Aan het slot van zijn rede brak de spreker een lans voor het naar de kolonie zenden van de meest geschikte en meest bekwame ambtenaren."

Zeer juist, want zij zullen daar veel zelfstandiger hebben op te treden dan in gelijksoortige betrekkingen hier, waar ieder ambtenaar een klein rad is in een goed raderwerk.

Jammer dat de spreker daarop laat volgen: „Detacheering voor 5 jaar van die meest geschikten met goede salarissen en goede vooruitzichten om na hunne detacheering onmiddellijk kans om weer in de oude betrekking terug te komen, dat

Bodhisattwa's Awalokiteswara en Mandjoesjri. Ondanks het als „lichtkoker" bedoelde veelhoekige venster, dat wijlen dr. Brandes door den zeer dikken voormuur van het sanctuarium, met opoffering van een deel van het gewelf — en encorbellement — heeft laten breken, was het daarbinnen nog te donker om de Boedhistische kenmerken van het eerste Bodhisattwa-beeld en de Brahmanistische van het andere te kunnen onderscheiden. Later op den dag gaat dat beter.

Iets over 8 uur reden we, voor de eerste maal sedert eenige jaren, over de eindelijk voltooide nieuwe Progo-brug, den weg op naar het dorp Boro-boedoer en de pasanggrahan, en genoten de hooge reizigers van het overschoone uitzicht op den gedeeltelijk gerestaureerden bouwval, die nog altijd getuigt van een scheppingskracht, waartegenover wij, leeken, ons klein gevoelen.

Kort daarop beklommen wij, de voor de Boedhisten als een wet geldende pradaktjônâ, dat is den loop der zon in het Noordelijk halfrond, volgend, den reuzenbouw, veel te vluchtig om veel van de verschillende Boeddha-beelden en de ondenkbaar rijke hoog-verheven beeldwerken goed te zien. Op eenige bijzonderheden van het leven van den Boeddha Gautama, en van enkele voorstellingen van diens vroegere levens heb ik kunnen wijzen, maar op vele andere niet.

Een paar uren zijn nauwelijks voldoende om daarvan een algemeenen indruk te ontvangen.

Voor mijn oude, minder vaste beenen is het afklimmen van die hooge bouwvallen een moeilijke gang. Een misstap zou tot een val, en zulk een val tot een ontijdigen overgang in het nirwâna, het niet-meer-zijn, kunnen leiden, en daarvoor acht ik mij, ondanks mijn 80ste levensjaar, nog te jong.

Ik doe het dus voorzichtig en langzaam, mijn handen gebruikend waar dat kan, maar daar, waar de zware zijmuren naast de trappen weggevallen zijn, kan dat niet. Mijn zooveel jongere reisgenooten bemerkten dat, en weldra greep een Russische baron mijn eenen arm en een graaf den anderen en werd ik, hoe ik ook protesteerde, naar beneden gebracht als een arrestant, die door een paar détectives van een verboden terrein weggevoerd werd!

Natuurlijk kwamen we behouden in de pasanggrahan terug en zetten we ons voor eenige minuten aan tafel, om op onze beurt ons zelf een weinig te restaureeren.

Toen sprak de Grootvorst met eenige heeren van zijn gevolg in een mij onverstaanbare taal.

„Kaiserliche Hoheit", — waagde ik te zeggen — „das ist das erste Mal in mein junges Leben, dass ich Russisch sprechen höre."

De flauwe aardigheid werd echter goed opgenomen, als passend bij de opgewekte stemming, waarin wij allen verkeerden, maar van mijn eerste les in het Russisch heb ik geen woord onthouden.

(Wordt vervolgd.)

was de weg om Suriname er weer bovenop te brengen......"

Wij hebben in onderscheidene nummers van dit blad er op gewezen dat dit de weg n i e t is om Suriname „er weer bovenop te brengen". De regeering zal wel wijs genoeg zijn om in te zien dat er geen zekerder weg is om de kolonie te gronde te richten dan deze voortdurende wisseling van personeel, waardoor alle continuïteit in den gang van zaken verbroken wordt. Alleen voor zeer speciale, scherp omlijnde opdrachten kan de detacheering van erkende specialiteiten in aanmerking komen.

Bij deze korte opmerkingen, waarbij wij het zullen laten, hebben wij het verslag in de N.R. Ct gevolgd.

***

De kolommen der uit Suriname ontvangen bladen zijn gevuld met het verslag van de zittingen der Koloniale Staten ter openbare behandeling van de begrooting voor 1913, aangevangen op 4 Mei.

„De groote verrassing van den avond — schrijft de verslaggever van S u r i n a m e — was de tegenwoordigheid van de gade van den landvoogd, Mevrouw Baronnesse van Asbeck, in gezelschap van Mevrouw Kroesen.

Deze gebeurtenis is uniek in de annalen der geschiedenis van de Koloniale Staten. Mocht misschien dit onverwacht bezoek aanvankelijk niet zonder invloed geweest zijn op de rust van de vergaderden, wij gelooven dat dit niet te lang geduurd heeft, waar het gezelschap blijken gaf van onverstoorde belangstelling en nog na de pauze bleef — teekenend voor Baronnesse Van Asbeck, die den Gouverneur onvermoeid volgt op diens lange voettochten bij districtsreizen.

Wij vreezen echter, dat de betoonde en gewaardeerde belangstelling met weinig interessants beloond is geworden. „Algemeen te beschouwen" viel feitelijk niet veel, maar zonder algemeene beschouwingen ging het niet, dus werden die ten beste gegeven; desniettemin kan niet gezegd worden dat zij zonder waarde waren. De welsprekendheid zelve was echter niet groot.

Er was een zekere ingebondenheid waar te nemen welke het sterkst merkbaar was bij den Ondervoorzitter van den Raad van Bestuur, die, ongetwijfeld de welsprekendste man in de zaal, in den regel bij zijn repliek veel f o u g u e ontwikkelt, maar thans de kalmte in persoon was. Het is waar de hoeveelheid in repliek te verwerken stof was, zooals wij reeds boven zeiden en hij ook zelf verklaarde, zoo breed, dat hij er niet aan kon denken alles te behandelen...... maar daarin alleen school het niet.

Onze indruk is, dat het bezoek den invloed gehad heeft die in de regel van de Vrouw uitgaat: een zachte stemming op te wekken."

In haar overzicht van de volgende zitting schrijft S u r i n a m e:

„De dames waren er weer en vermoedelijk zullen alle zittingen tot het eind de eer van het hooge bezoek genieten. Men is er al mee vertrouwd; alleen aan de Bestuurstafel, waar nu en dan een gedelegeerde hoog en mooi wil doen, wordt men nog eenigen invloed daarvan gewaar.

De belangstelling van Baronesse Van Asbeck is onmiskenbaar en lijkt ons een meer dan gewone. Wij zouden haar, de belangstelling n.l. — het best kunnen typeeren door het Engelsche woord „keen", dat een bruikbaarder nuance is dan het Hollandsche equivalent „doordringend". Wij spreken den wensch uit, dat de gade van den landvoogd, in deze zijn verkenster zijnde, inderdaad achter de oppervlakte der zaken, tot in de kern doordringt, schijn van wezen, vorm van inhoud onderscheidende en zoodanigen indruk moge verwerven, dat daaruit de juiste samenwerking van Bestuur met Staten moge voortvloeien."

Op de 4de zitting werd het goede voorbeeld van mevrouw Van Asbeck en mevrouw Kroesen door andere dames gevolgd. Misschien zal de aanwezigheid van het vrouwelijk element op de gereserveerde tribune prikkelend werken op de welsprekendheid van leden en gedelegeerden.

Een overzicht van de nu en dan belangrijke debatten te geven verbiedt de plaatsruimte in dit blad. Voor een deel waren deze, zooals te verwachten was, herhalingen van de opmerkingen in het voorloopig verslag en de memorie van beantwoording. Dat vele nieuwe posten door de Staten van de begrooting zouden afgevoerd worden werd reeds opgemerkt bij de bespreking van het voorloopig verslag.

De 3de zitting was de avond van „het incident" door S u r i n a m e van 10 Mei aldus beschreven:

„De incidenten, persoonlijke feiten en dergelijke voorvallen, die, zoo ze het peil der debatten al niet verhoogen, toch voor het publiek daaraan iets geanimeerds geven, we kennen ze hier alleen van hooren zeggen, maar Woensdagavond hebben we dan een persoonlijk feit „beleefd".

De Gouvernements-secretaris had bij het begin van de zitting namens den Gouverneur verklaard, dat de Staten wel de bevoegdheid hebben naar hun inzicht de begrooting te wijzigen, maar dat het bestuur aan de indiening daarvan nauwgezette overweging had doen voorafgaan.

Indien de leden dus — en dit sloeg voornamelijk op de aangevraagde uitbreiding van personeel voor de Adm. van Fin. — posten afvoerden, kwam de verantwoordelijkheid daarvan voor hunne rekening. In de groote machine doen ook de kleine radertjes hun dienst en gebreken daaraan wreken zich ten slotte. —

En ziet toen later op dien avond eenige dier „radertjes" — een adjunct-commies en twee commiezen op de Contrôle der belastingen — door sommige leden overbodig werden geacht, zeide de heer Beckeringh van Loenen, dat hij de verantwoordelijkheid van dien titularis niet toe te staan, niet aandurfde.........

De heer Thomson was als door een adder gestoken en in hem stak een storm van verontwaardiging op. „De heer v. Loenen had zich zelf een brevet van ongeschiktheid gegeven, en een Statenlid dat geen verantwoordelijkheid aandurfde, was niet waard een Statenlid te zijn"...... Het persoonlijk feit was geboren.

Het was goed bedoeld, maar slecht uitgedrukt. De Voorz., die voorzag wat daaruit zou voortvloeien, en dit wilde coupeeren, bracht den heer Thomson tot een verklaring, dat hij niets onaangenaams bedoelde, hetgeen de heer Th. grif toegaf, maar dit ontnam den heer Van Loenen niet het recht protest aan te teekenen.

De heer Bueno mengde zich in het incident op een wijze, waaraan moeilijk een touw viel vast te knoopen. De heer Smith, zich op het standpunt van den heer Van Loenen plaatsende ten aanzien van de verantwoordelijkheid, ging zelfs verder, zoover dat de Voorzitter aanleiding had het voor de overige leden op te nemen en erop wees, dat zij naar eed en geweten oordeelen en gerechtigd zijn de verantwoordelijkheid op zich te nemen, welke zij aandurven.

Na de pauze deed de heer Thomson zonder reserve amende honorable voor de ongelukkige uitdrukking, terwijl hij zijn bedoeling nader toelichtte en daarmede was het incident van de baan."

***

In S u r i n a m e van 7 Mei „Losse aanteekeningen naar aanleiding van het Jaarverslag van het Boschwezen over 1911", waarin de heer A. v a n 't H o o g e r h u y s, oud-chef van het Bouwdepartement, thans aan het hoofd staande van een groote stoomzaagmolen, een scherpe kritiek geeft zoowel op dit verslag als op de nieuwe voorwaarden waarop houtconcessies zullen worden uitgegeven. De heer Van 't Hoogerhuys eindigt zijn van groote zaakkennis getuigende opmerkingen met de hoop uit te spreken, dat de Koloniale Staten nu een besluit zullen nemen „dat een einde maakt aan deze grenzelooze geldverspilling en dat voorkomen wordt, dat door onpraktische en onuitvoerbare Gouvernementeele voorschriften de levensduur der houtindustrie in Suriname wordt verkort."

D e W e s t van 10 Mei deelt mede, dat, op voorstel van de Koloniale Staten, na de behandeling der begrooting, in een afzonderlijke zitting de credieten aangevraagd voor het boschwezen zullen besproken worden. De beschouwingen van den heer Van 't Hoogerhuys zullen zonder twijfel van invloed zijn op de te nemen beslissing.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een Weeklacht. In de P e m b e r i t a B e t a w i van 2 Maart no. 52, een uitvoerig artikel uiting gevend aan de diepe droefheid eener Sumatraansche moeder over het verlies van haar zoon. Deze jonge man was, ondanks hare ernstige bezwaren tegen de klimaatsverandering, naar de ambachtsschool te Batavia getogen. Diens streven om meer degelijke vakkennis op te doen, had zij van harte toegejuicht, doch ernstige bezwaren opgeworpen tegen de verandering van woonplaats, daar, zooals bekend, ter hoofdplaats Batavia het klimaat, vooral voor de Inlanders van Sumatra's Westkust, zoo ongunstig is. 't Was haar ter oore gekomen, dat het Bat. klimaat reeds zoovele slachtoffers aan de beri-beri ziekte, waaronder 4 Sumatraansche leerlingen van de Ambachtschool had geëischt. En daarom zou zij er de voorkeur aan gegeven hebben haar zoon op een ambachtsschool te Padang of te Fort de Kock te plaatsen, zoodra n.l. de Regeering tot de oprich-

ting daar ter plaatse van een dergelijke instelling had kunnen en willen besluiten.

Hoe het zij, de jonge man vertrok tegen den zin zijner moeder, die gedurende zijn afwezigheid steeds in de grootste spanning en in onrust verkeerde over zijn gezondheid, te meer na de tijdingen, welke zij van haren zoon ontving, en die bevestigden, dat nagenoeg alle Sumatraansche leerlingen door de beri-beri-ziekte waren aangetast, en zij al heel gauw persoonlijk zich had kunnen overtuigen van 't feit dat een 12-tal jongelieden als invalieden naar hun geboorteland waren teruggekeerd.

In verband daarmede seinde zij herhaaldelijk aan haren zoon, met opdracht terug te keeren, doch het was steeds te vergeefs, doordien de jonge man hardnekkig volhardde in zijn plan en de eenmaal opgenomen studies tot een goed einde wenschte te brengen, echter met het droeve gevolg, dat hij thans is overleden. Die studies te Batavia hebben van deze moeder, die reeds op jaren is, natuurlijk groote geldelijke opofferingen geëischt, doch over de materiale schade, veroorzaakt door het verpanden van vele harer goederen en van de helft der rijstvelden, wil zij niet spreken of klagen omdat haar zoon als erfgenaam die bezittingen zou hebben ontvangen en nu toch niet meer tot de levenden behoort. Haar smart om het verlies van haar kind is groot. Zoo gaarne had zij hem in zijne laatste oogenblikken bijgestaan en hem begraven in den voorvaderlijken grond. Nu werd hij geneeskundig behandeld in het militair hospitaal te Weltevreden en begraven op het kerkhof te Tanah-Abang, waar zij zijn graf wel nimmer zal kunnen bezoeken, hetgeen haar als waanzinnig maakt. Zij begrijpt natuurlijk zeer goed dat zij door het uiten van deze weeklachten, haar zoon nimmer zal terugzien, doch terwijl zij zijn geest aan Hoogere Macht overgeeft, hoopt zij tevens, dat de andere moeders gespaard zullen blijven voor het ondergaan van het leed, dat zij thans te dragen heeft en dat de Regeering in het vermelde aanleiding zal vinden om een ambachtsschool op te richten ter hoofdplaats Padang of te Fort de Kock. Dit zou een weldaad zijn voor alle Inlandsche ouders.

De Redactie van de Pemberita Betawi voegt hieraan toe, dat zij medevoelt met de bedroefde moeder en zich geheel aansluit bij haar verzoek, reden waarom zij dan ook een exemplaar van haar blad, waarin het artikel is geplaatst, gezonden heeft aan den Directeur van Onderwijs en Eeredienst, in het vertrouwen, dat deze wel zijn schouders onder deze zaak zal willen zetten.

Het is het blad wel bekend, dat aan de oprichting van zulk een ambachtsschool groote bezwaren zijn verbonden, niet alleen van financieëlen aard, maar ook, omdat er geen voldoend personeel beschikbaar zou zijn. Het meent dat aan dit laatste gebrek voorshands weinig zal zijn te doen, doch het eerste zou hoogstwaarschijnlijk zijn te ondervangen, wanneer de betrokken bevolking, in den vorm van belastingverhooging, deze ook voor haar belangrijke zaak, zou willen bevorderen.

De in Nederland aangevraagde lotsverbetering der Inlandsche Onderwijzers in Nederlandsch-Indië. — Destijds werd in deze rubriek melding gemaakt van de indiening van een verzoekschrift door de Inlandsche onderwijzers in Oost-Java aan de Tw. Kamer der Staten-Generaal, die de strekking had te trachten lotsverbetering te verkrijgen.

In de Taman Pengadjar van 15 Februari 1912, no. 7, wordt er op gewezen, dat de bemoeienis wel niet geheel te vergeefs is geweest doch dat zij toch ook niet eene bijzondere gunstige uitkomst heeft opgeleverd.

Uit de terzake gevoerde beraadslagingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal blijkt dat Zijne Excellentie de Minister van Koloniën als zijne meening ten deze uitsprak, dat hij volkomen erkende, dat de salaris-regeling der Inlandsche onderwijzers te wenschen overliet, doch rekening moest worden gehouden met het feit, dat op Java en in geheel Indië zooveel te betalen valt, zoodat de Regeering met verhooging van traktementen uitermate voorzichtig moet zijn. Een kleine verhooging voor een categorie van ambtenaren heeft onmiddellijk tengevolge, dat anderen zich kunnen beklagen, die men dan niet kan terugwijzen.

Gelukkig hebben adressanten nog een strohalm, waaraan zij zich kunnen vasthouden, doordien de Minister van Koloniën tevens heeft verklaard, dat het wel degelijk een punt van overweging uitmaakt in hoeverre aan de in het rekest geuite verlangens kan worden tegemoet gekomen.

Adressanten zullen dus het best doen zich steeds goed op de hoogte te houden van den stand van zaken en ter gelegener tijd eens in herinnering brengen de verklaringen, welke onderwerpelijk zijn afgelegd.

De vereeniging van Inlandsche onderwijzers, die in het begin dezes jaars te Magelang werd opgericht en ongeveer 1100 leden telt, kan ten deze wellicht een nuttig werk doen door namelijk namens alle Inlandsche onderwijzers te ageeren en niet alleen in het bijzonder namens die in Oost-Java. Aldus besluit het blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Samenstelling eener Chineesche Commissie ter hoofdplaats Batavia tot regeling van de aanstaande feestviering ter eere van het uitroepen der Chin. Republiek. Zondag 3 Maart j.l. kwamen te Patekoan 'Batavia) een aantal Chineesche handelaren en vertegenwoordigers van de Chineesche vereenigingen daar ter plaatse, in het Vereenigingslokaal van de Hoa Siang Tjong Hwee vereeniging bijeen, met het doel de wijze te bespreken, waarop men zich voorstelt het feest ter eere van de uitroeping van de Chineesche Republiek te vieren. Er is toen besloten eene Commissie, met name de Taij Tiong Hoa Keng Tjok Hwee in het leven te roepen, welke zich zou belasten met het nemen van de voorbereidende maatregelen en de leiding van de feestelijkheden ter zijner tijd op zich te nemen. Tevens zou door haar het noodige worden gedaan voor de inzameling van de gelden.

Deze commissie zou bestaan uit de navolgende personen: Tan Kim Saij, voorz.; Khoe An Tan, Tan Hok Tin, Liong A Tjan, ondervoorzitters; Njo Hoei Oen, Tan Som Jam, Oeij Tjioe Jong, Oeij Peng Lin, adviseurs; Lauw Soe Lan, Tjio Sian Seng, secretarissen; Lauw Soen Bak en Tjoeng A Tjoen, kassiers.

In afwachting van de vaststelling der plaats, waar de commissie definitief zitting zou houden, werd voorloopig het kantoor van den heer Tjio Yok Hwee daarvoor aangewezen.

De onkosten van het feest werden begroot op 20 duizend gulden. De eerste noodzakelijke uitgaven zouden worden voorgeschoten door den Luitenant-Chinees Khoe An Tan. De dagen van de feestviering werden toen niet dadelijk vastgesteld; wel werd bepaald dat het feest drie dagen zou duren.

Het gebed der Chineezen. In de Ho Po van 13 Maart no. 463 wijst de heer Han Kiat Soei te Batavia op het verschil tusschen de wijzen waarop door de Chineezen en door de Christenen en Mohamedanen wordt gebeden. Terwijl de laatsten bij het uitspreken daarvan gewoonlijk iets hebben te vragen of af te smeeken, houden de Chineezen zich bij die gelegenheden meer op met het bereiden en verzorgen van zekere spijzen.

Tot voor een jaar of tien was het gebed voor den Chinees in werkelijkheid een zaak van het hoogste gewicht, waaraan ook de armste zich nimmer zou onttrekken hoewel aan de aanschaffing van kippen, eenden, varkens, groenten enz., enz., groote uitgaven verbonden waren.

Voor één persoon kostte zulk een gebed minsten *f* 4, hetgeen dus al spoedig tot een aanzienlijk bedrag opliep, wanneer het gezin uit meerdere personen bestond. Doch in welke moeilijke geldelijke omstandigheden men ook verkeerde, voor het gebed was er altijd geld te vinden. Had men 't niet dan leende men het of trachtte het op andere wijze te vinden, waarvoor dan de noodige artikelen voor het bereiden en verzorgen van de versnaperingen werden aangeschaft, dikwijls tot 90 % boven den gewonen prijs.

Gelukkig is het te achten voor de Chineesche bevolking, dat die bezwarende omstandigheden in den tegenwoordigen tijd wat beginnen te luwen en dat er personen gevonden worden, die bereid zijn, met hulp van de pers, te trachten die oude toestanden op geleidelijke en bezadigde wijze te veranderen.

De tegenstand, welke ten deze wordt ondervonden, komt hoofdzakelijk van de zijde der Chineesche vrouw, die niets op heeft met het gebed in Christelijken vorm, zoodat er in de Chineesche gezinnen betreffende dit onderwerp veel wrijving heerscht. Toch zullen de Chineesche vrouwen op den duur moeten toegeven en zich naar de nieuwe orde van zaken schikken.

Volgens schrijver ware er wellicht nog wel een middenweg in deze te vinden, die aan de wenschen van beide partijen tegemoet zou kunnen komen.

Het gebed toch is voor de Chineezen o.m. eene verrichting, die den geest van een overledene in betrekking stelt met den nog levenden mensch en die dezen de gelegenheid geeft van zijne gevoelens van liefde en genegenheid te doen blijken ten opzichte van genen.

Of daarvoor nu verstrekking van bepaalde spijzen noodzakelijk is, mag worden betwijfeld, doch men zou er toch wel toe kunnen overgaan om de ver-

eering der voorouders op een andere meer practische wijze kunnen doen plaats hebben. Welke die wijze zou kunnen zijn, zou een punt van nader overleg moeten uitmaken. Het komt er in deze vooral op aan hen tevreden te stellen, die wenschen, dat een afgestorvene niet als een dier behandeld worde dat afgedaan heeft, en dat de groote mate van onverschilligheid ten deze bij het volk geen te grooten omvang neme. In de vereering der afgestorvenen ligt opzichzelf heel veel goeds. Aldus besluit het blad.

Een Chineesche Burgerlijke Stand. 2 Mei jl. hield de Hok Kian Kong Tik Soe te Soerabaja een groote algemeene vergadering. De bedoeling van deze vergadering was het bespreken van plannen tot het invoeren van een burgerlijken stand voor de Chineesche gemeente aldaar. Men wil, evenals dat voor de Europeanen is voorgeschreven, een behoorlijke registratie invoeren van alle huwelijken, geboorten en sterfgevallen onder de Chineezen.

Van Vreemde Koloniën.

PORTUGEESCH TIMOR.

Eenige bladen hebben zich beijverd de meening van personen, aan wier oordeel eenige waarde te hechten is, te vragen omtrent verkoop van het Portug. gebied op Timor aan Nederland. Voor zoover die kwestie aan Portugeezen is voorgelegd komen de antwoorden hierin overeen, dat Portugal er niet aan denkt zijn helft aan Nederland af te staan, practische en moreele factoren werken samen om dit denkbeeld onaannemelijk te verklaren. Een andere opvatting was van een Portugees wel niet te verwachten; als het tot zoodanigen maatregel ooit mocht komen, geschiedt dit bijna altijd à contre coeur, zwichtend voor momenteel zwaarder wegende belangen. Maar naast en behalve dien afstand van de helft van Timor bestaat een andere kwestie, een waarop wij in het Nr. van 16 Mei wezen, die voor Portugal en Nederland toch ook van groot belang, die zonder eenige gevoelige snaar te pijnigen te treffen op te lossen ware, en die juist nu als het ware om afdoening vraagt: het doen verdwijnen van enclaves door ruiling van landschappen.

De Port. en Nederl. regeeringen zijn thans in onderling overleg, naar aanleiding van moeilijkheden die hebben bestaan voor een gedeelte vinden in de oneigenaardige verbrokkeling van 't P. gebied en wier afdoening hierdoor ook minder vlot is gegaan. Alles wijst er zoo op, dat nu het oogenblik als van zelf gekomen is om die in het Nederlandsch gebied verloren Port. terreinen te ruilen tegen gedeelten, die met het Port. gebied één vormen, — als Port. die enclaves bepaald niet tegen betaling wil afstaan.

***

Ter illustratie van 't voorafgaande knippen wij eenige zinsneden uit een correspondentie der Nieuwe Soer. Courant:

Daar van Nederlandsche zijde nog steeds wordt gerekend op de mogelijkheid van een krachtiger optreden wordt de troepenmacht aan de grens behoorlijk op sterkte gehouden. Met de Van Outhoorn kwam den 16en April een aanvulling van ongeveer 150 man infanterie te Koepang aan, bestemd om door te gaan naar Atapoepoe, en verder naar de Port. grens, waar het gedetacheerd gedeelte van het 20e bataljon infanterie te Beredao in bivak ligt.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Omtrent de historie, eenigen tijd geleden voorgevallen in de Port. enclave Oeikoesie vernemen we uit het bivak te Noil Tokio nog het volgende:

De Port. commandant in Oeikoesie was de luit. De Barros, die als standplaats Pante Makasser had. Aan de oostgrens der enclave, te Of Bake, was een klein detachement gelegerd, bestaande uit 2 Port. onderofficieren en een klein troepje moradores. Aan de Nederl. zijde dier grens lag eveneens een klein detachement onzer militairen, thuis behoorende in het bivak te Noil Toko. Van dat detachement kon men zich vrij goed op de hoogte houden van het wedervaren van het kleine Port. troepje. Vooral de wijze waarop zoo'n Port. detachement in zijn voeding voorziet, door maar het noodige van de bevolking te requiseeren, is bijzonder vreemd voor den Hollandschen militair, die behoorlijk van het noodige wordt voorzien.

In het laatst van Maart kreeg de commandant van het Port. detachement de opdracht één der vele in de enclave Oeikoesie thuisbehoorende radja's, gevangen te nemen. Bij die affaire is de bevolking op een sein van den radja, te hoop geloopen, en heeft de beide onderofficieren in een woning afgemaakt. Vervolgens heeft de bevolking de telefoon vernield. De commandant in Oeikoesie, luitenant De Barros, is daarop van Pante Makassar naar Dilly gevlucht. Aldaar is men nu bezig een strafexpeditie naar Oeikoesie bijeen te brengen.

BELGISCH KONGO.

De regeering heeft een wetsontwerp ingediend, regelende de magistratuur in Kongo, dat in meer dan één opzicht onze aandacht waard is. 't Voorziet in de organisatie der rechterlijke macht, behandelt de competentie en bevat eenige artikelen die betrekking hebben op de procedure.

De rechterlijke ambtenaren zijn les juges suppléants et effectifs de première instance et d'appel, les procureurs du roi, les procureurs généraux et les substituts.

Deze kunnen tijdelijk of voor vast worden benoemd. De tijdelijke benoeming geschiedt door den minister, voor hoogstens 3 jaren. Deze ambtenaren worden ter beschikking gesteld van den procur.-général, die hen indeelt of ter beschikking stelt van den gouverneur-generaal voor administratieve werkzaamheden.

De ambtenaren, die definitief aangesteld worden, krijgen hun benoeming van den koning. Zij moeten minstens 2 jaar als tijdelijk ambtenaar in de kolonie werkzaam zijn geweest. Begrijpen wij het goed dan kunnen ook personen, die in andere dan rechterlijke functie in de kolonie gediend hebben in de magistratuur benoemd worden, mits zij een examen afleggen, waarbij zij een proefschrift verdedigd hebben over een rechtskundig onderwerp.

Zonder in de kolonie te zijn geweest, kunnen dadelijk bij het vaste kader worden benoemd, meesters in de rechten, die minstens 5 jaar in België advokaten-practijk hebben uitgeoefend, in rechterlijke betrekking geweest zijn of les aan een der hooge scholen gegeven hebben.

De magistraten worden voor tien jaren benoemd, die periode kan voor een gelijken tijd vernieuwd worden.

Een deel hunner kan niet verplaatst worden dan met de persoonlijke goedkeuring van den betrokkene.

Naast de hier vermelde rechterlijke ambtenaren, bestaat, het personeel uit 1o. les fonctionnaires et agents de services territoriaux et administratifs, qui remplissent en même temps les fonctions de juges de police, de magistrats auxiliaires ou d'officiers de police judiciaire; 2o. les fonctionnaires des greffes et des parquets.

De tractementen worden aldus voorgesteld:

	frank
magistrat à titre provisoir	11.000 à 12.000
magistrat à titre définitif	13.000 à 17.000
juge de première instance, procureur du roi, juge suppléant d'appel	16.000 à 22.000
juge d'appel, substitut du proc.-général	18.000 à 24.000
président d'appel. proc.-gén'r.	25.000 à 35.000

De kolonie voorziet kosteloos in huisvesting, geneeskundige behandeling en geneesmiddelen, benevens de reiskosten naar en van de kolonie.

Na elke periode van 2 jaar hebben de rechterl. ambtenaren recht op een verlof van 6 mnd., de reis inbegrepen. Zij ontvangen dan 1/3 van de eerste 15.000 fr. en 1/4 van het overige van 't activiteitstraktement.

Na tien jaren werkelijken dienst of een ongeluk in en door den dienst wordt recht verkregen op een jaarl. pensioen dat ongeveer 1/10 bedraagt van het laatst genoten traktement.

Op alle traktementen wordt 15 pCt. gekort voor het reservefonds; het gestorte wordt uitgekeerd bij het verleenen van pensioen, of in het geval van overlijden, aan de echtg. of den erfgenaam van den ambtenaar.

FRANSCHE KOLONIËN.

Een belangrijk decreet van 23 Mei regelt de voorwaarden, waarop inboorlingen van Midden-Afrika de hoedanigheid van Fransch burger kunnen krijgen.

Tot nu toe voorzag geenerlei bepaling in het geval dat een inboorling der kolonie het verzoek deed de rechten van Fransch burger deelachtig te worden, en zoo voor de civiele en politieke wetten gelijk te worden aan een volbloed Franschman.

De regeering heeft gemeend dit recht te moeten kunnen toekennen aan hen, die zich door opvoeding, ontwikkeling en vorming tot de hoogte der Europ. beschaving verheven hebben, of die zich door bewezen diensten die onderscheiding waardig mochten maken.

Het decreet zegt, dat de inboorling als Fr. onderdaan Inlander blijft, maar op zijn verzoek, van 21-jarigen leeftijd af, in het genot gesteld kan worden van de hoedanigheid van Fransch burger. Hij moet om dit te verkrijgen vloeiend Fransch kunnen

lezen en schrijven, en een diensttijd hebben doorgebracht in het leger.

Inboorlingen, versierd met het legioen van eer of de médaille militaire, en zij, die buitengewone diensten aan Frankrijk of aan de kolonie bewezen hebben, kunnen van de voormelde eischen worden vrijgesteld.

Overigens moeten het verleden en de levenswijze van den verzoeker niet te wenschen over laten.

Het te verleenen recht is persoonlijk. De echtgenoote, volgens de Fransche wet gehuwd, volgt echter den staat van haar man, evenals de uit dit huwelijk geboren minderjarige kinderen, welke in den burgerstand ingeschreven worden.

***

De Fransch-Duitsche commissie voor het vaststellen der Kongo-Kameroen grens, volgens de Berlijnsche overeenkomst, zal den 15en Juni te Bern bijeenkomen. Zij zal zich hebben bezig te houden met de volgende drie punten:

1o. Voorbereiding van den technischen arbeid voor het uitzetten der grenzen.

2o. Overdracht der geruilde landstreken.

3o. Regeling van de aangelegenheden der betrokken concessie-maatschappijen.

DE PEST WEER IN AANTOCHT.

In Hongkong en Singapore steekt de builenpest weer den kop op. In eerstgenoemde plaats bedraagt het aantal slachtoffers al een paar duizend. *Zijn in Nederlandsch-Indië reeds maatregelen getroffen om het overbrengen te voorkomen?*

CUBA.

Republiek; geen kolonie meer. Wellicht op weg een deel van de Vereenigde Staten van N.-Amerika te worden? Nadat de parel der Antillen door N.-Amerika aan Spanje ontnomen was, verhief de groote republiek haar, in Mei 1902, tot een zuster-republiek, maar bleef tot 1909 bemoeienis met het bestuur hebben. Men hoorde er eigenlijk niet anders dan goeds van, het eiland scheen zich naar wensch en hoop te ontwikkelen. Maar nu is er een negeropstand uitgebroken, die grooten omvang heeft genomen. Wilde N.-Amerika zich eerst geheel buiten het verloop houden, het schijnt dien gedragsregel toch niet vol te kunnen houden. Het heeft zich gereed gemaakt om niet alleen de belangen der Amerikanen, doch, zoo noodig, ook die der andere buitenlanders te gaan beschermen en deed hiervan mededeeling aan de Cubaansche regeering. Acht oorlogsschepen met een hospitaalschip werden bij de Key-eilanden gestationneerd, met een landingsafdeeling van 2500 man.

Terwijl de president der Cub. republ., gener. Gomez, krachtige maatregelen neemt, en, naar bericht is, zelfs den staat van beleg in het Oosten van C. heeft afgekondigd, om verdere plundering van gebouwen, brandstichting van plantages, aanranding en moord te voorkomen, stelt Estenoz, de leider der negers zich ook noemende „generaal”, daar de bedreiging tegenover alle suikerfabrieken in de oostel. provincie tot stop zetten te verplichten, willen zij niet hun rietvelden in vlammen zien opgaan.

Hoe het hard tegen hard gaat, blijkt ook uit den regeeringsmaatregel, om elken neger-opstandeling, die met wapens in de hand wordt gevangen genomen, zonder vorm van proces neer te schieten.

Wat de negers eigenlijk willen is niet duidelijk, maar mag men Sir Johnston gelooven, die Cuba goed kent en den Times inlicht, dan hebben zij sedert 1909, toen het Amerik. bestuur zich geheel terugtrok, veel te lijden gehad van de willekeur der blanken en kleurlingen, terwijl hun ontwikkeling toch op voldoend hoog peil staat om geen kleineering te verdienen. Bij rechtvaardig bestuur zal de neger geen lastig onderdaan zijn. Johnston acht 't in het belang van Cuba dat Amerika het eiland liefst zoo spoedig mogelijk bij de Vereen. Staten annexeere. De Cubanen zelf willen hieraan niet denken; zij zijn woedend dat Amerika den schijn aanneemt zich met eenig recht in de zaken van Cuba te mogen mengen.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie,

Ten zeerste zou U ons verplichten wanneer U ons in ons werk de behulpzame hand wilde bieden door onderstaand stuk in Uw blad op te nemen.

Wij zeggen U bij voorbaat ten zeerste dank.

Hoogachtend,

A. LOHMAN Jr., Secretaris.

Onze Indische Soldaten.

Gelijk vroegere jaren komen we ook nu weer tot allen, die belangstellen in onze Indische militairen met het verzoek om lectuur of geld om die lectuur te koopen. Verleden jaar verzonden we 25 kisten aan 11 adressen in Oost-Indië en 2 adressen in West-Indië. We kregen veel lectuur; we moesten echter nog bijkoopen voor bijna 1300 gulden, terwijl we aan vracht en emballage ruim 130 gulden betaalden. We verzonden 1950 scheurkalenders, veel traktaten, blijde boodschappen, geïllustr. volksbladen, bijbelsche almanakken, kerstliederen, enz. We informeerden instantelijk bij de broeders in Indië wat hunne meening was over het verspreiden van scheurkalenders. De algemeene meening was, dat scheurkalenders, blijde boodschappen, geïllustr. volksbladen, etc., maar vooral scheurkalenders zeer geschikt waren voor evangelisatie. Ze werden opgehangen en bijgehouden. Voor het hebben en bijhouden van een scheurkalender schaamde men zich niet; ze hadden burgerrecht gekregen in kazerne en hospitalen. Zendt ons dan lectuur, stelt ons dan in de gelegenheid om lectuur, vooral scheurkalenders te koopen, opdat zoo nog een woord van eeuwig leven kome tot onze soldaten, en God 't zegene voor hunne zielen.

M. A. ROUWENHORST,
Penningmeester-Bibliothecaris van den „Chr. Mil. Bond v. O.- en W.-Indië”.

Leersum, 28 Mei 1912.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Bijdragen van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.

De 1e aflevering van deel 67 der „Bijdragen”, bevat behalve de hier na te noemen opstellen over Ned.-Indië, een drietal bijdragen, alle van professor Kern, die over Britsch-Indië handelen, o.a.: Oudheidkundig onderzoek in Engelsch-Indië. — Een nieuw werk over de geschiedenis der Bengaalsche taal- en letterkunde. — Oudheidkundige nasporingen in Orissa.

De heer J. C. van Eerde publiceert een Sasaksch verhaal, met Nederlandsche vertaling, dat is overgeschreven van een lontargeschrift hetwelk zich bevindt in de afdeelingsboekerij van Lombok; en een roman bevat, die naar een der hoofdpersonen als Toetoer Tjilinaja wordt aangeduid.

Zendeling M. J. van Baarda doet mededeelingen over „Heer Pokken op Halmahera”, welke de verhandeling van Mr. F. D. E. van Ossenbruggen over „Eigenaardige gebruiken bij pokken epidemiën in den Indischen Archipel” en 't artikel van zendeling A. Hueting over „Woordverwisseling”, hem opgevallen bij eene hevige pokken-epidemie die het district Tobelo op Halmahera in 1908 en 1909 teisterde, aanvullen.

In deel 63 der „Bijdragen” schreef contr. Van Dongen een belangrijk opstel over „De Koeboes in de onderafdeeling Koeboe-streken der Residentie Palembang”; thans geeft hij hierop een vervolg, ook naar aanleiding van het in 1910 verschenen werk van Dr. B. Hagen: „Die Orang Kubu auf Sumatra”, welk werk, volgens contr. v. D. naast het vele mooie eenige onjuistheden bevat, welke door hem worden verbeterd.

Wij mogen den schr. dankbaar zijn voor zijne mededeelingen over dat natuurvolk, daar het niet zoo heel lang meer zal duren of de echte, de onvervalschte Koeboe behoort tot het verleden; in de 2e helft van 1910 kon n.l. de civiele gezaghebber van Bajoeng Lentjir reeds schrijven: „Een fijn geschoeide Koeboe, met keurige sarong en zwarte jas aan, etende rijst met een blikje zalm en drinkende daarbij een glaasje limonade, is tegenwoordig volstrekt geen zeldzaamheid meer.”

Onder den titel „Eenige gegevens van de bahasa Kowai”, publiceert de luit. C. M. J. Tismeer een kort woordenlijstje van de taal die, in het algemeen genomen, gesproken wordt door de Papoea's langs de Zuidk. van W.-N.-Guinea, van kaap Van den Bosch tot en met Lakahia, de omgeving der Argoenibaai medegerekend.

Een andere bijdrage op linguistisch gebied is van Dr. N. Adriani en diens echtgenoote Mevr. Adriani-Gunning en handelt over het woord Koema in het Tontemboansch, terwijl op hetzelfde gebied zich beweegt een artikel van den heer A. Bolsius.

Een zeer belangrijke studie leveren ten slotte de H.H. Alb. C. Kruyt en Dr. N. Adriani over een godsdienstig-politieke beweging in Midden-Celebes, „Mejapi” genoemd, eene beweging waarbij de zielen der afgestorvenen een belangrijke rol spelen. Beiden wijzen op het gevaar van het „mejapi”. De heer Kr. zegt o.m.: „Ofschoon deze bewegingen een religieus karakter dragen, is de politieke achtergrond overal zichtbaar. Trouwens waar men zich

in verbinding wil brengen met de zielen der voorouders wordt à priori een politiek doel beoogd. Het algemeen streven is zich te ontdoen van vreemde (Europeesche) heerschappij. Hieruit volgt reeds dadelijk dat eene koloniseerende macht deze verschijnselen niet lijdelijk mag aanzien."

Dr. Adriani getuigt o.a.: „Het mejapi moet dus worden beschouwd als eene betooging tegen den bestaanden toestand, als eene uiting van ontevredenheid tegen degenen, die thans het roer in handen hebben, als een ziekelijk uitwas van het zoeken van gemeenschap met de goden of de voorvaderen. In dezen tijd in het bijzonder is het aan te zien als een zich onttrekken aan de verplichtingen, die het Bestuur aan zijn onderdanen oplegt.

Cultuur-maatschappij Pondok-Gedeh.

Den 1en Januari 1912 was het 25 jaren geleden, dat de Pondok-Gedeh-landen door de toenmalige eigenaren voor 8/9 deelen werden ingebracht in een Naamlooze Vennootschap. Later werd ook het overige 1/9 en in 1897 een enclave door aankoop verkregen, zoodat de Maatschappij eigenaresse is van de geheele Landen, bestaande uit: Pondok Gedeh groot 209, Tjawie 19213, Tjideroek 11759 en Klein Pondok Gedeh 10 bouw, totdal 31191 bouw of 22133 hectaren.

Ter gelegenheid der viering van het 25-jarig bestaan van genoemde maatschappij, heeft het tegenwoordig bestuur een gedenkboek uitgegeven bevattende mededeelingen en afbeeldingen, die te samen een voorstelling geven van de geschiedenis, de bevolking, de voortbrengselen en de toestand der Bezittingen. Tevens vormt het boek een belangrijke bijdrage tot de kennis van het particuliere landbezit op Java.

Huizen en dorpen op Nias.

„Elsevier" van Mei bevat een artikel van den heer Snelleman over huizen en dorpen op Nias, dat fraai geïllustreerd is en daardoor op uitnemende wijze aanvult hetgeen tot nu toe over deze onderwerpen geschreven was. De heer Snelleman verklaart dat de Niassische huizen tot de merkwaardigste behooren van den Indischen Archipel, welke verklaring men bereid is onmiddellijk te onderschrijven bij de aanschouwing der foto's.

Een Luitenant-Gouverneur-Generaal.

In het Soerabajasch Handelsblad van 30 Maart jl. bepleitte de heer M. van Geuns de wenschelijkheid der aanstelling van een Gouverneur-Generaal om den Landvoogd bij te staan in de volbrenging van dien voor één persoon allengs te zwaar geworden taak, speciaal om Zijne Excellentie het administratieve werk van minder belang uit handen te nemen, opdat de Landvoogd zich beter aan de meer belangrijke zaken en aan de eigenlijke regeeringstaak zal kunnen wijden.

In de jongste (April-) aflevering van het Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur, gaat C. L ul fs) nader op het denkbeeld in, hij is er zeer mede ingenomen en voert verschillende motieven aan om te bewijzen, dat de eischen aan de werkkracht van den Gouverneur-Generaal gesteld in den laatsten tijd zoo zeer zijn toegenomen, dat de behartiging der belangen van het algemeen er onder lijden moet.

Het Regeerings-Reglement laat de benoeming van een Luit. Gouverneur-Generaal toe, alleen zou art. 4 dat over deze materie handelt eene redactie-wijziging dienen te ondergaan, door den schrijver als volgt voorgesteld: „De koning kan aan den Gouverneur-Generaal toevoegen een Luit. Gouverneur-Generaal, bestemd om hem in de uitoefening van zijn ambt ter zijde te staan en alle zoodanige werkzaamheden te verrichten als hem door den Koning of door den Gouverneur-Generaal zullen worden opgedragen."

De schrijver brengt tevens in herinnering dat onder de werking van het vigeerend Reg. Reglem. nimmer een Lt. Gouv.-Gen. is benoemd. Vóór 1854 geschiedde dit tweemaal: in 1826 en in 1834.

De April-afl. van het Tijdschr. B.B. bevat voorts een uitvoerig artikel van controleur O. P. Besseling over het Inlandsch credietwezen en de rentelooze voorschotten in Boven-Kampar (Sum. Westkust); het eerste gedeelte van een bijdrage van Mr. J. C. Kielstra over adatrechtspraak; verder is opgenomen een fragment uit een nota van den ingenieur P. A. Roelofsen, getiteld: Rijweg- of smalspoorbanen en eindelijk schrijft Mr. K. nog over de civielrechtelijke aansprakelijkheid van autoriteiten voor de gevolgen van ambtelijke handelingen.

De Indische Mercuur. No. 22.

Inhoud: Ned. afdeeling der N.-I. Maatschappij van Nijv. en Landb. Voordracht van Prof. G. van Iterson Jr. over: De beteekenis van het Vezelcongres te Soerabaja voor de industrie in Ned.-Indië (vervolg). — Schoolflora voor Java, door Dr. A. Pulle. — Neue Orchideen des malayischen Archipels (vervolg), door Dr. A. Pulle. — Medische brieven, door Dr. C. H. L. Baelde (Behandeling van framboesia met salvarsaan). — Bericht omtrent de Gouv.-kinaonderneming over het 1e kwartaal in 1912. — In- en uitvoer op- en van Java. — Kultuurberichten (Djatihoutnood. — Djeloetoengwinning op Sumatra. — Balata- en houtconcessies in Suriname. Enz.) — Kleine mededeelingen. — Industriëele berichten (Hoedenindustrie op Curaçao. Enz.). — Financiëele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste wekelijksche rubrieken.

***

Ten slotte een opgave van bijdragen over Oost-Indië in verschillende periodieken:

Uitbreiding van den afzet van Nederlandsch-Indische artikelen in N.-Zeeland en Tasmanië (Korte Berichten. 2e jaargang. No. 12.)

De uitgestrektheid der cultuur van tabak en thee op Java op 1 Januari 1912. (Ibid).

De basismeeting te Sampoen, Sum. Oostkust (met afb.). (De Ingenieur. 1912. No. 22.)

Java of Buitenbez. (Indologenblad 15 Mei 1912.)

Kolonisatie door Europeanen in Ned.Indië (Ibid).

Mijnwezen en mijnbouwpolitiek gecritiseerd in „De Nederlander", door E. Middelberg. (De Banier, 19 April 1912.)

De geologische dienst en de dienst van het mijnwezen in Ned.-Indië, door Mundus. (De Banier, 26 April 1912.)

Eenige opmerkingen betreffende het zevende hoofdstuk in ons regeeringsregelement over den Godsdienst. (De Java-Post 26 April en 3 Mei 1912.)

Een praatje over tijgers, door Pastoor Jonckbloet. (De Java-Post 26 April en 3 Mei 1912.)

Een tragedie van de desa. (Het Tijdschrift, 1 Mei '12)

De ontwikkelingsmogelijkheid van den Indischen jongen, door R. Nitipradja.

De mystieke Djajabaja en zijn politiek voorspellingen, door R. Nitipradja. (Ibid.)

Een belangrijke zaak. Het Inlandsch onderwijs (vervolg). (Weekblad voor Indië, 9e jaarg. No. 2.)

De Tenggereezen. (Bandera Wolanda No. 98.'12.)

De Indische Gids. Uit de zoo juist verschenen Juni-aflevering van De Indische Gids, noteeren we nog even de belangrijkste artikelen, doch zullen op den inhoud terugkomen in een volgend overzicht.

Een verouderd vraagstuk. (Persoonlijke herinneringen, naar aanleiding van het artikel van den heer P. H. van der Kemp in de Ind. Gids van Mei, door Mr. N. P. van den Berg). — Het arbeidersvraagstuk op Java en Madoera, door Mr. A. van Gennep. — Uit de geschiedenis der O.-Indische Compagnie in de tweede helft der 18e eeuw, door N. Mac Leod (De Gouverneur-Generaal Mossel VII. Ceilon).— Atjehsche oorlogspapieren, door H. T. Damsté (vervolg).

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend 's van 's morgens 9 tot 6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en Trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Indische Gids, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscour.

En tal van andere brochures, jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 8 Mei 1912;
De Locomotief t/m 7 idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 7 idem;
De Sumatrabode t/m 11 idem;
Tjahaja Sumatra t/m 8 idem;
De Indische Mercuur no. 22a en 23;
Weekblad voor Indië no. 3;

De Banier no. 18;
Kort verslag Tweede Kamer Staten-Generaal;
Handelsberichten v/h Ministerie van Landbouw;
De Indische Gids. Aflevering Juni;
Onze Vloot no. 34;
Bandera Wolanda no. 98.

MEDEDEELINGEN.

Van het Informatie-Bureau:

(Heulstraat 17).

Door Indische ambtenaren en officieren of door hunne weduwen en weezen kunnen bij het **KOLFF-FONDS** enkele kleine bedragen, tot hoogstens *f* 400.—, worden geleend tegen een jaarlijksche rente van 2 à 2½ %, terug te betalen met *f* 20.— en *f* 25 — in driemaandelijksche termijnen, en onder borgstelling van twee uiterst solide, in Nederland gevestigde, borgen.

Reflectanten gelieven zich schriftelijk te wenden tot den heer P. E. SCHOTEL, *secretaris-penningmeester van het Kolff-fonds, Rapenburg 50, Leiden.*

Bij het Informatie-Bureau, **Heulstraat 17, DEN HAAG,** is voor belanghebbenden kosteloos verkrijgbaar, het door het Departement van Koloniën uitgegeven boekje: *„Benoembaarheid en Uitzending uit Nederland van klerken voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië".*

Ter beschikking van den Gouv.-Generaal van Nederl.-Indië kunnen worden gesteld, om benoemd te worden tot **opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerl. openb. werken in N.-I.**, personen, die met voldoenden uitslag het examen hebben afgelegd voor opzichter bij den Rijkswaterstaat in Nederland.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 1 Juli a.s. bij gezegeld adres te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van de vereischte stukken.

Aan de uitzending is verbonden:

a. overtocht voor gouvernementsrekening als passagier der 2de klasse, c. q. ook voor het wettig gezin;

b. eene gratificatie voor uitrusting, ten bedrage van *f* 1000;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 80 's m. ingaande met den dag van inscheping naar N.-I.

De bezoldigingen van een opzichter bij den waterstaats en 's lands burgerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indië bedraagt *f* 200 's maands, met 5 driejaarlijksche verhoogingen, elk van *f* 35 's maands, met dien verstande, dat aan de opzichters, die in het bezit zijn van een diploma van architect, tegelijk met de toekenning van de vierde verhooging, of zooveel tijd daarna als dat diploma zal zijn behaald, eene extra verhooging van *f* 25 's maands wordt toegekend. Die opzichters kunnen dus als zoodanig een maximum-traktement bereiken van *f* 400 's maands.

Candidaten, die reeds opzichterspraktijk bezitten, kunnen al dadelijk eene hoogere aanvangsbezoldiging bekomen, die dan berekend wordt door de minimum-bezoldiging te vermeerderen met zooveel periodieke verhoogingen als evenredig is aan het aantal jaren gedurende welke men practisch werkzaam geweest is na het behalen van het diploma van opzichter bij den Rijkswaterstaat, dan wel dat van bouwkundig opzichter, uitgereikt door de Mij. tot bevordering van den Bouwkunst te Amsterdam.

Het programma van het aanvullingsexamen, waaraan een opzichter moet voldoen om benoembaar te worden tot architect bij den waterstaat en de burgerlijke openbare werken in Nederl.-Indië, is vastgesteld bij het Koninklijk Besluit van 12 Januari 1912 no. 59 (Ned. St.cour. 26 Januari 1912 no.21).

Bij gebleken goeden ijver en geschiktheid bestaat de mogelijkheid, dat dispensatie wordt verleend van de bepaling volgens welke de opzichters vijf jaren als zoodanig moeten hebben gediend om tot het examen voor architect te worden toegelaten.

Bevordering tot architect, voor zoover men daarvoor niet eerder in aanmerking komt, zal kunnen geschieden uiterlijk na het voleindigen van het 44e levensjaar onder voorbehoud, dat het betreffende examen is afgelegd, voldoende ijver en geschiktheid is betoond en men minstens 20 jaar practisch is werkzaam geweest sedert het afleggen van het Rijksopzichters-examen of dat van bouwkundig opzichter vorenbedoeld.

De architecten genieten een traktement van *f* 450 's maands met twee driejaarlijksche verhoogingen, elk van *f* 75 's maands.

Het activiteitstraktement gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Ned Staatscour. van 4 Juni 1912. No. 128.)

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 3 Mei 1912. No. 36.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den ambten. der in- en uitvoerrechten W. L. Eekhout, den ass.-res. P. K. W. Kern; tien maanden aan den referendaris C. Verboom; een jaar aan den administrateur W. H. Heijtman; den commies J. W. F. Kim; elf maanden aan den onderwijzer J. J. A. Kievits; den commies J. A. Berhitoe; elf maanden aan Mr. J. J. Boersma; tien maanden aan den griffier M. S. Rawaroe.

Ontslagen: op verzoek eervol de klerk Ch. H. Sevenien; de commies J. G. van de Graaff; de klerk A. Knegt; de venduschrijver D. J. Ligten; de monteur G. K. A. Blok; de ambtenaar W. C. F. Fritz; de klerk F. W. Ch. S. Grüner; de stationsklerk O. Meijnderts; de adjunct-administrateur J. Otten; de hoofdcommies A. Bijvoet.

Benoemd: tot onderwijzer 1e kl. H. G. van der Veen en L. A. Jacobs; tot referendaris J. P. W. Meijer; tot adjunct-chef S.S. op Java K. P. Th. Berkhout; tot onderwijzer te Batavia J. Woudstra; tot topograaf A. W. Waardenburg; tot teekenaar K. F. Wirringa; tot ass.-resident voor de politie te Semarang J. A. A. van der Ent; tot ass.-resident van Pasoeroean J. H. van Wely; van Bandjarnegara A. A. A. van Dijk; van Banjoewangi W. K. F. Hekmeijer; tot ambtenaar 3e kl. in- en uitvoerr. H. E. van Aarem; tot bouwkundig opzichter 1e kl. L. F. Noll; tot boekhouder P. van der Roest; tot telegraaf-opzichter W. A. Brink; tot voorzitter van den landraad te Tegal Mr. C. Süthoff; te Medan Mr. H. W. Pruissen; te Serang Mr. Dr. Ch. Heijman; te Soerabaja Mr. H. Maten; te Bangkalan Mr. C. A. Wienecke; tot advocaat en procureur bij den R. v. J. te Soerabaja Mr. V. A. van den Bossche en Jhr. Mr. C. I. van der Wijck; tot president van den Wees- en Boedelkamer te Makassar Th. H. Eman; tot onderwijzeres te Magelang Mej. D. I. Burgemeestre; tot onderwijzer te Ngawi M. Christiaanse; tot adjunct chef 4e afd. S.S. op Java F. W. Hering; tot commies N. H. A. Overbeek Bloem.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den apotheker I. Harting; elf maanden aan de luitenants P. Siebelhoff en J. H. Knoote; tien maanden aan den 1en luit. R. Legger; een jaar aan den kapitein P. te Wechel; een jaar aan den 1en luit.-kwartierm. J. A. H. Rijnders en den architect der genie W. F. Brouwer.

Bevorderd: tot majoor der artillerie J. E. Timmer; tot 1en luit. der art. J. L. Gude.

Uit de Javasche Courant van 7 Mei 1912. No. 37.

Civiel Departement.

Verleend: tien maanden verlof aan den hoofdinspecteur H. F. van Stipriaan Luïscius; een jaar aan den commies Ch. Mansveld.

Ontslagen: op verzoek eervol de verpleegster H. Ch. Janning.

Benoemd: tot predikant te Banda-Neira G. C. A. A. van de Wijngaard; tot ingenieur, chef van het kadaster L. C. F. Polderman; tot 1en subst.-griffier van het hooggerechtshof van Ned.-Indië Mr. H. J. Spit; tot griffier van den R. v. J. te Makassar Mr. J. Meihuizen.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter van den landraad te Soekaboemi Mr. W. de Loos.

Ontslagen: op verzoek eervol de wedana van Sindangkasih Raden Rangga Djaja Soetisna.

Benoemd: tot wedana van Sindangkasih Raden Kartakoesoema.

Geplaatst: te Indramajoe de onderwijzer F. P. de Kaper; te Lawang de id. M. Moerdijk; te Magelang de id. J. P. Laneel; te Menado de id. H. G. van der Veen; te Fort de Kock de id. L. A. Jacobs;

Benoemd: tot onderwijzer te Makhssar H. H. Crevels; te Madioen D. L. Massink; te Soerakarta E. J. van Dijk; tot onderwijzeres te Probolinggo J. P. Raket.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den 1en luit. der artillerie A. W. van den Berg; tien maanden aan den id. J. H. Th. Velu; tien maanden aan den 1en luit. der infanterie G. D. Spandau.

Ontslagen: op verzoek eervol de majoor der infanterie Ph. von Mauntz.

Bevorderd: tot 1en luit. der cavalerie C. Sveris en D. J. G. van Steenbergen; tot kapitein der infanterie W. C. Lemei; W. Bueno de Mesquita; D. G. Draaijer; J. K. F. Weber en J. Oudsburg; tot 1en luit. J. A. Valken; G. H. Claasen en J. R. Jochem.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e stuurman bij de Gouv. marine D. E. de Boer.

N.V. DE HAAN's Bioscope-Theaters
„OLYMPIA-THEATER"
=o= **ELITE BIOSCOPE** =o=
PRINS HENDRIKPLEIN 3 - Telefoon 6295

ELKE WEEK
SCHITTEREND AFWISSELEND PROGRAMMA
Woensdag, Zaterdag en Zondag MATINÉE.
ENTRÉE **50** en **25 cent**, zoowel 's avonds als 's middags.

VACANT

NAAML. VENN. ELECTRISCHE DRUKKERIJ „LUCTOR ET EMERGO" - DEN HAAG



Raden Adjeng Kartini.

Verschenen de TWEEDE, GOEDKOOPE DRUK van:

Door Duisternis tot Licht

GEÏLLUSTREERD

Gedachten over en voor het Javaansche volk

VAN WIJLEN

RADEN ADJENG KARTINI.

INGENAAID *f* **2.40.** GEBONDEN *f* **2.90.**

DE EERSTE DRUK, DIE IN JUNI 1911 VERSCHEEN, WAS IN ENKELE MAANDEN UITVERKOCHT.

UITVOERIG PROSPECTUS WORDT OP AANVRAAG FRANCO TOEGEZONDEN.



Voor Mech. ZONSCHERMEN,
ROLLUIKEN,
MARQUIZEN,
JALOUSIEËN,
Serredekkingen,
enz. enz.
is beslist het BESTE ADRES **Wagenstraat 90, DEN HAAG.**
Op 13 Int. VAKTENTOONSTELLINGEN steeds met goud bekroond Hoogste onderscheiding GRAND PRIX.
H.H. Architecten en Aannemers verzuimen niet aan dit adres prijsopgave te vragen zijnde soliedst en goedkoopst.



Eene groote partij prachtig
GRASLINNEN
EN FLANEL IN ALLE BREEDTEN
f 5.70—*f* 6.90—*f* 7.80 enz. enz.
STUKJES van 30 en 42 El.
Nergens zoo goedkoop; bovendien bij elk stukje *gratis* eene *Mousseline* of *Laken Japon.*
BADHANDDOEKEN 36, 46, 56 Cts.
HANDDOEKEN, wit f 2.95 (dozijn).
PRACHTIG HALF LINNEN DAMAST,
150/180 f 2.15, 150/245 f 2.95 per stuk.
73/73 f 5.80, 45/45 f 2.70 „ dozijn.
DAMES NACHTPONNEN, -HEMDEN, Enz. Enz.
Vraagt stalen met opgave van artikel.
H. BONEFAAS, (E)
DEN HAAG Heemskerckstraat 23.

WAT
brengt ieders belang mede bij de aanschaffing van HEEREN- en KINDERKLEEDING?
DAT
men onberispelijke coupe, soliede stoffen en prima afwerking
KRIJGT VOOR DEN LAAGSTEN PRIJS.
HET AANGEWEZEN ADRES DAARVOOR IS EN BLIJFT
LIJNKAMP's KLEEDINGMAGAZIJN
GROENMARKT, HOEK NIEUWSTRAAT, TEGENOVER HET STADHUIS.

Weekblad voor Indië,
onder Hoofdredactie van M. VAN GEUNS, te SOERABAJA.
Prijs per 3 maanden f 2.50
Men kan zich abonneeren bij den agent voor Nederland: Uitgevers Maatschappij „Het Gemeenschappelijk belang" NIEUWE MOLSTRAAT 20, DEN HAAG.

HOTEL-RESTAURANT
SANTOSA.
Telefoon 1896. - 's-GRAVENHAGE.
Indisch Restaurant
PIEPER BAARS
PRINS HENDRIKPLEIN 3*a* 3*b*, 4.
Plat du Jours vanaf *f* 0.80.
Diners vanaf *f* 1.—.
Uitzending van alle gerechten en Diners.
Aanbevelend:
L. HANNEMANN, Eigenaar.

O. C. L. VOSVELD, Opticien, Hof-, Rijks- en Gemeenteleverancier - KORTE POTEN 42. - Telefoon 3957 - 's-GRAVENHAGE.

GELIEVE S.V.P. OP NAAM EN WOONPLAATS TE LETTEN.

Specialiteit in Gouden Brillen en Pincenez, Barometers, Thermometers, Veld-, Theater- en Marinekijkers, Breukbanden, Buikbanden en verdere instrumenten. — Maatnemen en aanleggen v. Dames geschiedt door vrouwelijke behandeling.

Specialiteit in ANATOMISCHE MODELLEN.

A. A. BOLT = CONFISEUR PATISSIER

HOFLEVERANCIER.

BANKASTRAAT 4c, 4d, 4e, 4f -:- 's-GRAVENHAGE.

ECHTE INDISCHE SPEKKOEK.

Ook verkrijgbaar in „BOEATAN", Heulstraat 19.

Speciaal Magazijn van PARAPLUIES, PARASOLS EN CAS en WANDELSTOKKEN.

MARGUÉRITE (Wett. Ged.)

CORNS. WASSENAAR, Zoutmanstraat 29, tusschen Piet Heinstraat en Prins Hendrikplein, **'s-GRAVENHAGE.**

Eigen atelier voor overtrekken en repareeren. Telefoon HAAG 1647.

GDS. MAG. A LA BELLE DENTELLIÈRE

156 NOORDEINDE - LA HAYE

TENTOONSTELLING

van KUNSTNAALDWERK

= en ECHTE KANTEN =

:-: (SPECIAAL VOOR CABAYA'S ETC.) :-:

GEOPEND van Maandag tot Vrijdag van 10—6 uur

Bezichtiging vrij - Groote keuze Lage prijzen.



VACANT

Maison Spéciale de Trousseaux et Layettes

Noordeinde 6 vis à vis Plaats **BERNARD DRABBE** DEN HAAG Telefoon 2162.

Specialiteit **Indische Uitrustingen**

Dunne Lingerie's, Katoenen Damast Tafelgoed, Bedlakens, Sloopen en Goelings in gegarandeerde Indische Maten :-:

BOEKJES MET VOLLEDIGE OPGAVE GRATIS

De 's-Gravenhaagsche Wasch- en Strijkinrichting CHEMISCHE WASSCHERIJ

A. G. DE KLEIN

Rembrandtstraat 318—332 - DEN HAAG

WASCHT, STRIJKT en BLEEKT ELECTRISCH.

Vraagt prijsopgave van Opmaak- en Niet-Opmaakwasschen. Speciale inrichting voor het opmaken van Indische Uitrustingen.

Ie KLAS FIJNGOED STRIJKINRICHTING.

MAGAZIJN „CONFIDENTIA" H. F. HOOSEMANS - Tel. 1852

PRINS HENDRIKSTRAAT 41, DEN HAAG.

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN. — SPECIAAL MAGAZIJN VOOR DE INDIËN.

GRATIS VERPAKKING MET GARANTIE.

GROBBE = COMESTIBLES.

Bankastraat = Fr. Hendriklaan = Theresiastraat.

VACANT

Indisch Restaurant

Vereeniging „OOST EN WEST"

LAAN v. MEERDERVOORT 187

Telephoon 2655.

INDISCHE KOKKIE

Plat du Jour à f 1.—.

Diners vanaf f 1.50.

Uitzending van allerlei Schotels en Gebakken met verhooging van : : bezorgloon. : :

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187, zijn van 10—12 en van 2—4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.

Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, Reinkenstraat No. 56.

Acht dames en één heer voor pianolessen.

Eene dame voor het geven van lessen in de Engelsche taal.

Eene dame voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; hoofdacte middelbaar Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Eene Dame voor schrijf-, copiëer- of vertaalwerk uit het Fransch. Duitsch of Maleisch.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Maleische taal.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee jonge dames voor Gouvernante naar Indië, waarvan eene H.-acte heeft.

Een juffrouw, oud 26 j., P. G., wenscht als kinderjuffrouw naar Indië te gaan, was reeds 2 jaar te Batavia als zoodanig werkzaam.

Twee jonge dames voor vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Vijf jonge dames voor kinderjuffrouw naar Indië.

Twee geg. Ond.-Officieren O.-I. L., waarvan één is gedipl. ziekenverpleger, voor eenig administratiewerk, gelden kasseeren, magazijnmeester.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Eene Dame voor het geven van lessen aan spraakgebrekkigen.

Twee geg. O.-I. militairen voor oppasser of magazijnknecht.

Een heer voor muzieklessen.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Twee bekwame linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Eene jonge dame (diploma muziek, piano en zang), wenscht met eene familie naar Indie voor les geven aan kinderen en behulpzaam in het huishouden.

Beschikbaar voor de reis naar Indië vier zeebaboes.

Eene officiersweduwe voor assistentie of besturing van eene huishouding.

Indische dienstboden kunnen zich aangeven in LAAN v. MEERDERVOORT 187 voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van O. en W., geen direct belanghebbenden, worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

INSCHRIJVINGSBILJET.

De Ondergeteekende wenscht Lid te worden van de Vereen. „OOST EN WEST" en zijne contributie te bepalen op

Handteekening: *Woonplaats:*